Cum se apără specialistul romîn

Printre numeroasele mijloace care există pentru a te face că combaţi o acuzaţie, ce ţi se aduce cu drept cuvînt, şi a scăpa de primejdie bolmojind lucrurile şi ameţind de cap pe cel care te ascultă ori pe cel care te citeşte, mijloace cercetate cu mare fineţă de retorica grecească (vezi Volkmann, Die Rhetorik der Griechen und Römer, II Aufl., § 25), sînt unele mai fine, mai meşteşugite, iar altele mai din topor, mai necioplite. Trei dintre aceste din urmă mijloace sînt următoarele : 1. Te faci că combaţi, dar vorbeşti cu totul despre altceva, spui caĭ verzi pe pereţi, cum se zice. Cel care ascultă fără băgare de samă trage însă concluziea următoare: «Este cu neputinţă ca acest om să nu fi avînd oarecare dreptate, altfel n-ar putea să vorbească atîta vreme». De pildă, cineva este acuzat că a minţit pentru a trage un profit dintr-o împrejurare oarecare, în felĭul acela că a văzut un lucru *galbăn* şi a spus că era *albastru*, iar el se apără astfel: «Mai întîiŭ este ştiut de toată lumea că sara la lumina lămpiĭ se confundă *verdele* cu *albastrul*. Eŭ lucrul, despre care este vorba, l-am văzut sara. El era *galbăn*, nu tăgăduesc, dar fiindcă la lumina lămpiĭ *verdele* se confundă cu *albastrul*, mie mi s-a părut că e *albastru*. Şi apoĭ alta voĭŭ spune. Să-şĭ aducă cineva numaĭ bine aminte cum am pronunţat eŭ vorba *albastru* şi va înţelege că era să zic *galbăn*, dar m-a luat gura pe dinainte». 2. Ca probă că eşti nevinovat arăţi că acela care te acuză ţi-i duşman. Cineva, de pildă, este acuzat că a furat dela X un inel şi furătura a fost dovedită, căci inelul furat s-a găsit în adevăr pe degetul acuzatuluĭ, iar acesta se apără astfel: «Cine nu ştie că X mi-i duşman şi că numaĭ din ciuda ce are pe mine a scornit că inelul lui, care a fost găsit pe degetul meŭ, ar fi fost furat de mine? Trebue să credeţi pe duşmani? Unde s-a maĭ pomenit asemenea judecată?» 3. Acuzatul se apără arătînd că acuzatorul a vorbit răŭ de judecătorĭ într-o ocazie oarecare. Cel cu inelul de sub No. 2 continuă, de pildă, a se apăra în modul următor: «Şi-apoĭ numaĭ de mine credeţi că s-a legat acest om? D-apoĭ chiar pe D-voastră, domnilor judecătorĭ, care, precum ştie toată lumea, sînteţi

BDD-A31767
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 17:05:41 UTC)

infailibilĭ, v-a atăcat în diferite rînduri. Odată a scris, iaca icĭ în cartea asta, că D-ta, D-le judecător A., eştĭ prea indulgent la darea verdictelor, şi că D-ta, D-le judecător B., laşi mult de dorit în ce priveşte cunoştinţa dreptuluĭ civil. Apoĭ cînd şi pe nişte oamenĭ ca D-voastră îndrăzneşte să vă acuze, cum nu va îndrăzni să mă acuze pe mine?».

Dintre cele treĭ chipurĭ falşe de apărare enumerate cel de al treilea este cel maĭ eficace, pentrucă judecătorul începe să privească cu ochĭ răĭ pe acuzator, dar este şi cel maĭ ordinar, care aduce aminte de renumitul *delator*.

Se va întreba poate lectorul: «Oare este cu putinţă să se fi găsind într-adevăr oamenĭ vinovaţĭ care să recurgă la asemenea mijloace de apărare?» Nu ştiŭ de se vor fi găsind pela curţĭ, tribunale, judecătorĭĭ de pace, unde de multe orĭ acuzaţiĭ aparţin celor maĭ degradate categorĭĭ sociale. Dar voĭŭ aduce aicĭ probe că se găsesc printre oamenĭĭ ceĭ care formează elita societăţiĭ, printre oamenĭĭ de ştiinţă.

In Zeitschrift für romanische Philologie, XXXI, 283 sqq., cu ocaziea uneĭ introduceri la nişte studiĭ etimologice, introducere în care fac o dare de samă pe scurt despre operele lexicale asupra limbiĭ romîne dela Cihac încoace, eŭ am făcut D-luĭ Sextil Puşcariu următoarele treĭ acuzaţiĭ. 1. Schimbă înţelesul unuĭ cuvînt pentru hatîrul uneĭ etimologiĭ: pe *mezin* îl traduce cu *mijlociŭ* pentru a-l putea deriva din *medianus*. 2. Schimbă forma unuĭ cuvînt pentru hatîrul uneĭ etimologiĭ: pe cuvîntul *pănaţ* din psaltirea şchelană, ps. 136, 6, îl schimbă în *păraţ* pentru a-l putea deriva din *palatium*. 3. *Împrumută* etimologiile altora şi le dă drept ale sale, în special dela mine *a împrumutat* 22 *).

In Zeitschrift XXX, 742 Dl. Sextil Puşcariu se apără astfel. Maĭ întîiŭ despre întîĭa acuzare nu pomeneşte nimic. Rămîne, deci, recunoscut de însuş Dl. Sextil Puşcariu că a schimbat înţelesul de *cel din urmă* în *cel dela mijloc*. Cînd traducea Cihac pe *rînă* prin *peau de mouton*, avea cel puţin scuza că cuvîntul *rînă* există numaĭ în izolarea *a sta într-o rînă*, şi apoĭ Cihac nu era aşa Romîn get beget, ca Dl. Sextil Puşcariu. Cînd

*) La cele 61 de *împrumuturĭ*, pe care le-am notat în Zeitschrift, adaug cu această ocazie următoarele două: 1. In „Lateinisches *tl* und *kl*" Leipzig, 1904, pag. 61 Dl. S. P. deriva pe *ciutură* dintr-un **cytola*, formă metatetică din **cotyla*=κότυλος, κοτύλη. In Arhiva Iaşi din April 1904 G. Pascu a derivat pe acelaş cuvînt dintr-un **cytula*, deminutiv dela κύτος, care însă, din greşală de tipar, a fost scris cu accent circumflex, κῦτος. Această etimologie a fost *împrumutată* cu greşală de tipar cu tot de dl. S. P. în Etymologisches Wörterbuch, Heidelberg, 1905: „*ciutură*—**cytola*, pronunţat *kiutola*, poate supt influinţa luĭ κῦτος, cu metatează din κότυλος, κοτύλη." 2. In Convorbirĭ Literare din *Ianuar* 1905 dl. S. P. deriva pe meglenul *muntur* din **muturnus*, contaminaţie din *mutus*+*taciturnus*. In Arhiva Iaşi din *Mart* 1905 G. Pascu a dat etimologica *muntur*>*mutulus*. Această etimologie a fost apoĭ *împrumutată* de dl. S. P. în Etymologisches Wörterbuch (Prefaţa acestuĭ dicţionar este din *Iunie* 1905).

BDD-A31767
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 17:05:41 UTC)

Dl. Sextil Pușcariu a schimbat înțelesul lui *mezin*, a știut sigur adevăratul înțeles al cuvîntului, dar l-a schimbat *inadins*. Aceasta în știință nu este o greșală care se iartă. Știința nu poate avea condescendențele vieții celelalte omenești, cînd rîdică cineva din umere și zice: «Ei, lasă-l încolo, că doar nu e un cap de țară!» Sînt unia care nicî în poezie nu permit tendințe—și doar pictoribus atque poetis quidlibet audendi semper fuit aequa potestas. Ce vor zice aceîa despre un om de știință cu tendințe, care ar schimba, de pildă, coloarea unuî precipitat chimic pentra gustul de a-și susține o teorie? Acel care e în stare să schimbe înțelesul unuî cuvînt pentru gustul uneî etimologiî, va fi în stare să schimbe și forma unuî cuvînt pentru acelaș gust, căcî c'est le premier pas qui coûte. Și în adevăr pe *pănaț* din psaltirea șcheiană l-a schimbat Dl. Pușcariu în *părați* pentru a-l putea deriva din *palatium*. Asupra acestuî lucru însă vrea Dl. Pușcariu să se îndreptățească, și iată cum: «*pănaț* stă în loc de *părați*, nu din greșală de tipar, negreșit, ci din cauza următoare. Psaltirea șcheiană este, după cum știm cu siguranță, o copie după un text maî vechiŭ cu rotacizmu. In ceî dintîiŭ șapte psalmî există încă nesiguranță în reproducerea originaluluî și *cine* se găsește alăturea cu *cire*, de acolo înainte până pela ps. 70 se găsește numaî forma *cire*, apoî îar domnește nesiguranță în întrebuințare, până ce treptat treptat forma *cine* capătă preponderanță, așa că între ps. 118 și 143 este singura întrebuințată. In această secțiune, ps. 136, se găsește ἄπαξ λεγόμενον *pănaț*. *Evident* acest rar cuvînt era copistuluî necunoscut (Coresi îl înlocuește cu *grumaz*); fiindcă însă el schimba formele cu rotacizmu în forme cu *n*, apoî a considerat pe *părați* din original ca un cuvînt cu rotacizmu și s-a înșelat să creadă că ar trebui să-l schimbe în *pănaț*». In această îndreptățire cuvîntul *evident* este o presupunere a D-luî Pușcariu. Pentru aceîa eŭ mă voîŭ pune în ambele cazurî, și în cazul cînd cuvîntul va fi fost cunoscut copietoruluî, și în cazul cînd îî va fi fost necunoscut. Dacă ne punem în cazul întîiŭ, apoî trebue să înțelegem explicarea D-luî Pușcariu așa: «Fiindcă cel care a scris psaltirea șcheiană vorbia un dialect, în care nu se prefăcuse *n* intervocalic în *r*, îar textul, pe care-l copia, era scris într-un dialect, în care *n* se prefăcuse în *r*, apoî citeodată copia exact, de pildă *cire*, citeodată însă nu copia exact și scria după cum era el deprins să pronunțe, de pildă *cine*. Decî, cînd a dat peste cuvîntul *părați*, pe care el era deprins să-l pronunțe *pănaț*, în loc să copieze exact, cum era scris în textul pe care-l copia, a scris neexact, așa cum era el deprins să pronunțe, *pănaț*.» Și vra să zică el, cel care a scris psaltirea șcheiană, pronunța *pănaț* cu *n*, îar nu *părați* cu *r*, dupăcum și el ar fi trebuit să pronunțe, dacă cuvîntul ar fi provenit din *palatium*, deoarece toate dialectele romînești, întreaga limbă romînească schimbă pe *l* intervocalic în *r*. D-apoî bine, ce are a face *n* prefăcut în *r* cu *l* prefăcut în *r*? Dacă ar fi fost lucrul *verde* și tu l-aî fi văzut la lumina lămpiî *albastru*, da; dar lucrul era *galbăn*.

BDD-A31767
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 17:05:41 UTC)

Dacă ar fi fost lucrul dela capul locului *pănaț*, și l-ar fi văzut copietorul scris *părați*, și-ar fi putut da în teapă și ar fi putut scrie după pronunțarea lui obișnuită *pănaț*; dar lucrul fusese, *după D-ta*, dela capul locului *pălaț* și toți Romînii îl pronunțaŭ *părați*, decî așa îl pronunța nu numaî scriitorul textului, pe care-l copia copistul cel care a scris psaltirea șchelană, ci și copistul acesta însuș! Dacă ne punem în cazul al doilea, că adecă cuvîntul *părați* nu era cunoscut copietorului, apoî explicarea D-luî Pușcariu sună astfel: 'Fîndcă copistul era deprins pe *cire* din textul pe care-l copia să-l pronunțe ca *cine*, așa că în loc de *cire* scria pe icî pe colea *cine*, apoî ș-a închipuit că și *părați*, cel necunoscut luî, *pănaț* ar fi trebuit să sune, dacă l-ar fi învățat și el dela maică-sa.' Aceasta e o culme. Vorba ceîa: cauțî s-o îndreptî și maî răŭ o încurcî. Așa e cînd n-are omul dreptate. Fenomenul înlocuirîî prin voința a unuî sunet cu altul pentru a evita o pronunțare presupusă dialectală este într-adevăr cunoscut și răscunoscut (vezî Philippide Principiî, 237, unde sînt date exemplele înpid—închid, pirie—chirie, rapiŭ—rachiŭ, movilă—moghilă, viclean—hiclean, miriște—niriște, catastif—catastih, arfiva—arhiva), dar are loc totdeauna, firește, la cuvinte cunoscute și răscunoscute, întrebuințate și răsîntrebuințate, n-are loc niciodată la cuvinte auzite pentru întîia oară. Acest copist, care vede pentru întîia dată scris *părați* și își închipuește că mă-sa l-ar fi pronunțat *pănaț* este un copist sui generis, care trebue D-luî Pușcariu, dar n-a fost, nu este și nicî va fi vreodată. Dar D-l Pușcariu continuă cu apărarea sa astfel: «Să iee cineva numaî dicționarul meŭ în mînă și va observa îndată că numărul 1265 în rîndurile 1 și 6 este greșit tipărit.» D-apoî iaca îl luăm în mînă și vedem scris așa: «1265 + *părați* (Psalt. Sch.) sm. [ar. —W.] „Gaumen" zeigt | dieselbe Volksetymologie wie fr. *palais* < palatium „Palast" für | palatum „Gaumen" (sard. cat. *palau*, vgl. sp. *paladar*, pg *padar* | „Gaumen."). Im Drum. ist die Volksetymologie um einen Schritt | weiter gegangen und das „Zäpfchen" heisst, - neben *părătuș* sm. | (= * *părat*, in Ps. Sch. 136, 6: *pănat* < palatum + *-uș*, eigtl. „der | kleine Gaumen") ,—». Eî, cum trebue îndreptat? «Acest număr», zice Dl. Pușcariu, «ar trebui să sune drept așa: La rîndul 1 '+ *părați* (Ps. Sch. 136, 6: *pănaț*) sm..... etc.', iar la rîndul 6 '(*părat < palatum) + *uș*.' Eî, da, *ar trebui* să sune, dar pentru ca să sune așa, trebue întîiŭ în rîndul 6 să puî luî *pănat* o codiță la *t*, pentru ca să se prefacă din *pănat* în *pănaț*, apoî trebue să-l ieî și să-l puî tocmaî hăt sus la rîndul întîiŭ pela mijloc, după aceîa trebue să te întorcî iar la rîndul 6 și să ieî pe *Ps. Sch.* 136, 6 și să le puî sus la rîndul 1 în loc de *Psalt. Sch.*, iar pe *Psalt. Sch.* din rîndul 1 și pe *in* din rîndul 6 să le dai afară. Apoî așa! Icea schimbî, colo adaugî, dincolo ștergî. Cu moda asta poți tăgădui orice, dar aceasta nu se maî chiamă greșală de tipar, ci anagramă. Dar nu-î nicî anagramă, ci este un dublu falș: maî întîiŭ a pus D-l Pușcariu pe *părați* din capul D-sale, pentru a-l

BDD-A31767
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 17:05:41 UTC)

putea deriva din *palatium* și apoĭ puțin maĭ la vale a pus tot din capul D-sale pe *pănat* pentru a proba că cuvîntul *palatum*, din care derivă *părătuș*, a existat odată în limba rominească, de pildă în psaltirea șchelană, *pănat*. D-sa a schimbat în două felĭurĭ pe unul și acelaș cuvînt, întîĭu în *părat* și apoĭ în *pănat*, macarcă el sună în realitate *pănaț*.

In ce privește acuzarea că *a împrumutat* dela unĭĭ și dela alțiĭ 61 de etimologiĭ (dintre care 22 dela mine) și le-a dat drept ale sale, D-l Sextil Pușcariu se apără în chipul următor: «Philippide însuș a dat în ale sale «Principiĭ» etimologiĭ cunoscute, ca *acaț*, *auș*, *cam*, *derelic*, *desmierd*, *iie*, *sarbăd*, *subsuară*, *său*, *tău*, fără să citeze.» Da, decît cînd am dat eŭ exemple în Principiĭ, nu le-am dat pentru a mă afișa cu ele ca cu descoperirĭ de ale mele, pentru aceĭa nicĭ etimologiĭ grele, de mine întîĭaș dată aflate, nu le-am menționat în Principiĭ ca atare, ci le-am lăsat confundate în masa enormă de exemple, care se găsește acolo. Altceva e însă cînd publică cineva articule de revistă cu intenția de a se arăta descoperitorul unor fapte oarecare și cînd, sub titlul Rumänische Etymologien, publică Dl. Pușcariu în Zeitschrift für romanische Philologie XXVIII, 677, 685: «Amîn>a mîne.—Rînă>ren.» și citează pe toți cei care dăduse asupra acestor cuvinte etimologiĭ greșite orĭ pomenise măcar despre ele, pe G. Meyer, Cihac, Șăineanu, Damé, și numaĭ pe mine nu mă citează, care spusesem deja în Principiĭ 72, 147: «amî'n>a mîne.—rî'nă, rî'lă>ren.» «Cum aș fi putut eŭ», zice maĭ departe Dl. Pușcariu, «să copiez din cartea lui Philippide etimologiĭ, pe care, după propriea luĭ mărturisire le dăduse maĭ înainte Laurian-Massim, Cipariu, Cihac, Miklosich, Schuchardt și alțiĭ.» Este vorba despre *acaț*, *arunc*, *auș*, *cam*, *ie*, *minciună*, *sarbăd*, *ușor*. Dar cum că etimologiea acestor cuvinte fusese dată deja de Laurian, Cipariu, Miklosich a aflat Dl. Pușcariu întîĭu dela mine, în articulul din Zeitschrift XXXI, 283. Inainte de a-l fi spus eŭ acest lucru, D-sa nu-l știa, iar etimologiile *acaț*, *arunc*, *auș*, *cam*, *ie*, *minciună*, *sarbăd*, *ușor* le-a luat Dl. Pușcariu *direct* dela mine, tot așa de direct, ca și pe *amîn*, *rînă*, *vită*. «Pentru *adăpost*», continuă Dl. Pușcariu, «citez pe Tiktin, pentru *despica* și *ura* citez pe Densușianu, și cu toate aceste Philippide spune că nu numesc pe autorul etimologiilor acestor cuvinte.» Citează în adevăr pe Tiktin și pe Ovidiu Densușianu Dl. Pușcariu, dar eŭ îmĭ iaŭ bunul la cel dintîĭu la care-l găsesc, și macarcă *împrumutul* a mers până la Dl. Pușcariu prin mînile D-lor Tiktin și Densușianu, eŭ l-am sechestrat acolo unde l-am găsit maĭ la îndămînă, anume la Dl. Pușcariu.

O nimerește cu oștea în gard, cum se zice, Dl. Pușcariu, dar nu pot să-l tăgăduesc oarecare finețĭ la întrebuințarea primuluĭ mod falș de apărare. Acolo unde e necloplit de tot, este în chipul cum, și de falșurĭ și de *împrumuturĭ* nemărturisite, se pără prin modurile false No. 2 și 3.

«Philippide repetă aceĭa ce maĭ publicase deja în Viața Ro-

BDD-A31767
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 17:05:41 UTC)

minească într-un moment de ciudă, pentrucă i-a luat Academiea Romînă lucrarea dicționaruluĭ și mĭ-a încredințat-o mie.» Așa? Știŭ eŭ bine că Dl. Sextil Pușcariu răspîndește pe unde poate vorba, ĭar un protector al D-sale, Dl. Iorga, a și publicat-o în Neamul Romînesc, 15 Octombre 1906, că: «Academia Romînă a făcut D-luĭ Sextil Pușcariu onoarea de a-l însărcina cu redactarea dicționaruluĭ limbiĭ romîneștĭ, care [= pentrucă] a găsit în sfîrșit omul de realitate și de măsură, ce-l poate duce, în termen scurt, la bun capăt *),» dînd și unul și altul a se înțelege că Dl. Pușcariu a fost însărcinat de Academie cu facerea dicționaruluĭ, pentrucă D-sa a fost găsit în sfîrșit, după atîtea încercărĭ nenorocite ale altora, ca omul capabil de a duce lucrul la capăt, căruia în mod firesc a trebuit să i se încredințeze dicționarul. D-apoĭ lucrul nu stă așa, ci cu totul altfel. Dl. Pușcariu scrie azĭ dicționarul Academieĭ, pentrucă n-a voit altul să-l scrie, și acel altul sînt eŭ. Inprejurările sînt următoarele. Dupăce în opt anĭ de zile am reușit să adun un material enorm de citațiĭ pentru toate literele alfabetuluĭ și să redactez gata pentru tipărit maĭ mult de un șfert al dicționaruluĭ, făcînd astfel aceĭa ce nicĭun lexicograf, nu numaĭ din țara noastră, ci nicĭ din țărĭ străine, nu reușise să facă în așa de scurtă vreme înainte de mine, maĭ ales că dicționarul meŭ din punct de vedere al bogățieĭ cuvintelor, înțelesurilor, citațiilor, traducerilor, etimologiilor, nu este inferior operelor unuĭ Littré, Jungmann, Linde (Binevoĭască lectorul să compare specimenele publicate de mine în Viața Romînească Decembre 1906, Ianuar 1907 cu articulele corăspunzătoare din operele maĭștrilor citațĭ); m-am găsit în fața faptuluĭ următor: Imĭ luasem însărcinarea să gătesc dicționarul în cincĭ anĭ, ĭar după trecere de opt anĭ, cu toate silințele mele, era gata numaĭ un șfert dintr-însul. In doŭă felĭurĭ ne gîndĭam atuncĭ, eŭ de o parte într-un felĭŭ, ĭar comisiunea dicționaruluĭ de altă parte în alt felĭŭ. Eŭ mă gîndĭam așa: «Am fost cel maĭ prost om, cînd mĭ-am închipuit că se poate găti un dicționar în cincĭ anĭ. Acum daŭ eŭ dreptate luĭ Șăineanu și luĭ Damé că lĭ-aŭ trebuit celuĭ dintîiŭ zece anĭ și celuĭalalt doŭăzecĭ, ca să ducă la capăt dicționarele lor, de altfel destul de defectuoase. Trebuĭa să mă gîndesc că Littré a lucrat treĭzecĭ și cincĭ de anĭ, măcarcă avea o putere de muncă, cum la rarĭ oamenĭ se găsește. Un singur mijloc este pentru a maĭ grăbi lucrarea, anume să pun toate citațiile cîte vor fi existînd pentru un înțeles oarecare, fără să maĭ fac o alegere printre dînsele. Cu cît mă voĭŭ încerca să fac o alegere printre ele, cu atît maĭ multă întîrziere voĭŭ aduce.» Ĭar comisiunea dicționaruluĭ se gîndĭa așa: «Acest om nu gătește răpede dicționarul, pentrucă nu vrea și, în loc de a face ceva maĭ

*). Fiindcă dl. Pușcariu este omul *de realitate* și *de măsură*, urmează dela sine că eŭ n-am simțul nicĭ al realitățiĭ, nicĭ al măsuriĭ. Cred că este locul să amintesc d-luĭ Iorga doŭă lucrurĭ: 1. Nu-ĭ bine să se amestece cineva unde nu se pricepe. 2. Nu-ĭ bine să vorbească cineva de funie în casa spînzuratuluĭ.

BDD-A31767
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 17:05:41 UTC)

mic şi mai modest, doreşte să facă o lucrare, cu care să sperie oamenii.» Şi în consecinţă mi s-a ţinut din partea comisiunii dicţionarului următoarea cuvîntare: «Ar fi nedrept să nu recunoaştem puterea D-tale de muncă, conştiinciozitatea şi competenţa, cu care lucrezi. Dacă am fi avut norocul să te întîlnim pe D-ta mai dinainte, astăzi dicţionarul ar fi gata. Dar nu mai putem aştepta. Fă toate chipurile şi-l găteşte mai răpede. Prea multe citaţii pui, prea multe cuvinte, prea multe înţelesuri, prea multe traduceri latineşti—Lasă-le pe acestea chiar cu totul la o parte—, prea multe etimologii—Pune numai pe acele care se vor găsi mai răpede—, prea multe transcrieri fonetice. *Alege* cuvintele, pe unele pune-le, pe altele nu; *alege* înţelesurile, pe unele pune-le, pe altele nu; *alege* citaţiile, pune numai pe cele mai importante.» Orice încercare din partea mea de a proba că cu traducerile latineşti nu se pierde multă vreme, că cu *alegerile* cuvintelor, înţelesurilor, citaţiilor se întîrzie lucrul, în loc de a se grăbi, şi în acelaş vreme se aduce un prejudiţiu enorm ştiinţii, a rămas zădarnică. Comisiunii dicţionarului i se înplîntase definitiv în minte iluziea că dicţionarul nu se găteşte răpede numai pentrucă e prea mare. Pentru a mă convinge să fac dicţionarul după metoada propusă de Academie s-a adus la sfîrşit cel mai puternic argument din ţara românească: «Dar dacă ţi se va tăia subvenţiea?» «Voiŭ lucra dicţionarul gratis», am răspuns. Şi m-am ţinut de cuvînt. Eŭ lucrez mai departe dicţionarul *gratis*, aşa cum cere ştiinţa, iar Dl. Sextil Puşcariu a încăput să lucreze dicţionarul cu subvenţie, aşa cum cere comisiunea dicţionarului. Cum lucrez eŭ dicţionarul, poate vedea lectorul din specimenele publicate în Viaţa Românească Decembre 1906, Ianuar 1907 (între altele *acu*, *amu*, *acel*, *cel*, *aci*, *aicĭ*, *bat*, *cătră*, *cînd*). Cum lucrează Dl. Puşcariu dicţionarul, poate videa lectorul din specimenul *ajung* publicat în Junimea Literară din Suceava No. 12, pentru care să se compare critica făcută de Dl. C. Botez în Viaţa Românească Decembre 1906. Pe lîngă prescripţiile comisiunii dicţionarului Dl. Puşcariu, pentru a sfîrşi lucrul răpede, şi-a mai pus încă una, anume pe acela de *a împrumuta* pe Hasdeu. Deci, cum va lucra Dl. Puşcariu o parte a dicţionarului, ştiŭ sigur, fără a fi prooroc. D-sa anume *va împrumuta* pe Hasdeu pînă la *bărbat*, de acolo înainte *va împrumuta* pe Tiktin, pînă la *d*, unde se sfîrşeşte dicţionarul lui Tiktin. Ce va face dela *d* înainte, cînd Dl. Sextil Puşcariu va rămînea de capul D-sale, aceasta numai unul Dumnezeŭ ştie. *Nu* eŭ sînt supărat pe Dl. Puşcariu, *nu*, ci D-sa este supărat pe mine şi iată pentru ce. La 28 Decembre, anul 1897, D-sa mĭ-a trimes o scrisoare cu rugămintea să-l iaŭ colaborator, care scrisoare încheie cu vorbele (Păstrez ortografiea originalului): «Dacă cum-va propunerea mea vă convine şi aveţi trebuinţă de sprijinul mieu, vă rog să-mi indicaţi pe scurt condiţiile ce aveţi să mi-le puneţi în privinţa sistemului, a ortografieĭ, a considerăriĭ dialectelor etc., precum şi beneficiile ce le acordaţi unuĭ colaborator.» La această scrisoare eŭ n-am răspuns. D-l Sextil Puşcariu s-a

BDD-A31767
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 17:05:41 UTC)

supărat și iată în ce chip vorbește doi ani după trimeterea scrisorii pomenite în Convorbiri Literare pe Aprilie 1900, pag. 318: «Tot ce s'a făcut la noi pentru cunoașterea limbii a fost clădit pe piedestale cu mult prea înalte. Rezultatul: sau că filologul croind un fundament prea mare pentru clădirea sa a trebuit să lase lucrul neisprăvit, precum ne-o arată Etymologicul D-lui Hasdeu, sau că voind să zidească un palat de marmoră are să se pomenească că-i lipsește materialul și se va trezi că a clădit o casă de lemn, precum e în primejdie să fie Etymologicul Academiei, să nu fie zis într'un ceas rău!» Firește, cum s-ar putea face un dicționar bun, dacă nu lucrează Dl. Sextil Pușcariu la dînsul! Cînd am cetit vorbele de mai sus, mi-am zis: «Iaca încă unul care are să latre contra mea toată viața. Rău am făcut că nu i-am zvîrlit un ciolan acolo, să roadă». Dl. Pușcariu nu s-a perdut cu toate acestea nădejdea de a-mi fi colaborator și ce n-a putut face singur a încercat să facă prin comisiunea dicționarului. Ce e drept, niciunul din membrii comisiunii nu mi-a propus lucrul direct, dar secretarul comisiunii mi-a vorbit așa: «Comisiunea ar dori ca să fii ca colaboratori pe D-nii Ovidiu Densușianu și Sextil Pușcariu». Am refuzat net.—«Va să zică să le spun să-și lee nădejdea?»—«Da!»

La sfîrșit mă denunță Dl. Sextil Pușcariu areopagului: «Chiar învățații străini sînt dăruiți de Philippide cu particulare atribute. Meyer-Lübke și Sandfeld-Jensen n-au, după dînsul, nici idee de fonetică, Schuchardt e un recensent fără scrupul. Tot așa Herzog. Ca tipuri de recenseanți fără scrupul sînt dați Gaston Paris și Tobler». Mă denunță areopagului că am îndrăznit să mă ating de sacrosancta sa persoană. D-apoi dacă nu m-oiu atinge eu, cine să se atingă? Vorba e numai dacă am dreptate. Eu nu mă tem de fulgerele nimărui, căci doar nu sînt Trac degeaba. În *casta* învățaților din apus știu bine că nu este permis unui membru să cricnească, ci numai să jure în verba magistri. Infailibilitatea nu se discută decît pe șoptite, în patru pereți și cu ușile închise. Altfel mori *privat docent* ori ești pus la locul tău cu un gest neronian, care te face să pierzi gustul de a vorbi pentru restul vieții. Asemenea gest am văzut și eu dela un mare brahman, căruia-i imputasem cu drept cuvînt, cu *probe*, că vorbește despre accent lucruri fantastice. Ei bine, am să mai răbd încă vreo cîteva de aceste afurisenii, dar vorba e am eu dreptate ori ba? Nicio frică nu mă poate împiedeca de a spune un lucru adevărat, chiar dacă acel lucru adevărat ar fi supărător pentru Meyer-Lübke, Schuchardt, Tobler. Pentru aceia îa să stăm puțintel de vorbă. Mai întîiu și întîiu să reducem lucrurile la adevărata lor proporție. În Specialistul Romîn, publicat în anii I și II din Viața Romînească, eu, pentru a scurta vorba și a nu zice *recensent indulgent, care dă hotărîrile fără să citească cu băgare de samă*, am numit pe acest recensent *fără scrupul*. De soiul acesta sînt nouă zecimi din toți recenseanții cîți există și cîți au existat pe fața pămîntului. Se poate zice că nimeni n-a

BDD-A31767
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 17:05:41 UTC)

scăpat de a nu fi fost macar odată în viața lui recensent fără scrupul. Și, fiindcă Schuchardt a lăudat pe Dl. Sextil Pușcariu că-l meșter în aflarea etimologiilor, eŭ am scris: «Un recénsent fără scrupul, H. Schuchardt...» A scoate însă la iveală izolat pe acest *fără scrupul, skrupelloser*, și a zice că am făcut pe Schuchardt recensent *fără scrupul*, ein *skrupelloser* Rezensent, este a da cuvîntului un înțeles insultător, pe care el în realitate, în intenția mea, nu-l are, este a proceda lar *cu meșteșug*. Apoĭ despre Meyer-Lübke și Sandfeld Jensen eŭ n-am spus că n-aŭ nicĭ o idee despre fisiologiea sunetelor. Acest lucru despre Dl. Pușcariu l-am spus și l-am probat. Citez întocmaĭ, Viața Romînească, an. II, pag. 234: «Cum că fisiologiea sunetelor este copilul dezmierdat al filologilor, care li dă de gol puțina pregătire înainte de a se avîntura în istoriea limbilor, este lucru foarte cunoscut. Dupăcum un copil răŭ crescut, măcarcă va fi îmbrăcat în mătasă și împodobit cu tot felĭul de cordele, dă de gol prin vorbe urîte defectele morale ale părinților, tot astfel fisiologiea sunetelor descopere, din mijlocul a tot felul de paradă de erudiție, lipsurile de cultură ale filologilor. Toți vorbesc de dînsa, toți jonglează cu terminĭ tehnicĭ dintr-însa, dar numaĭ puținĭ o cunosc atîta cît trebue pentru a-și asigura o bază solidă în discuțiĭ limbistice. Și fisiologiea sunetelor este într-adevăr temeliea oricărui studiŭ asupra limbilor, așa dupăcum aritmetica este temeliea matematicieĭ. In privința aceasta specialistul romîn se poate lăuda că are colegĭ și în străinătate. Să daŭ un exemplu. W. Meyer-Lübke, Grammatik der romanischen Sprachen, I, Leipzig, 1890: «*r, ts, dz* sînt sunete *guturale* și *palatale*.» pag. 63; —«*l, u, z* sînt sunete *velare*.» pag. 78; —«*a* nazal se disimilează în *ă*.» pag. 106; — «*cină, cine, mine, vinde, stinge, limbă, strînge, însu* sînt *proparoxytona*.» pag. 108; —«*diftongiĭ sînt legăturĭ de doŭă vocale care (vocale) aŭ acelaș tărie de accent*.» pag. 112; —«*ng, nt* sînt *n* + sunet *palatal*.» pag. 135; — «în *dătus à* se lungește în *ă* și cu toate acestea devine *deschis*, lar în *dăt ă* rămîne scurt și cu toate acestea devine *închis*.» pag. 193; —«*tonlos=unbetont* [afon=neaccentuat].» pag. 200; —«*k, g* în *lacte, cane, granum* sînt *palatale*.» pag. 205; — «în prefacerea lui *panis* în francezul *pẽ* influința lui *n* s-a manifestat prin aceea că a reținut pe *a* în treapta sa de maĭ înainte (auf einer frühеren Stufe).» pag. 215. —«prefacerea lui *arbore* în genuezul *erbore*, a lui *barba* în corsicanul *berba* este o *Brechung*.» pag. 221; — «în *tro, cro, pro, mno, lno, lmo* avem o legătură de *consonant*+*sonant*+*vocală*.» pag. 251; — «în *erm r* este *sonant* și formează cu *e* precedent un diftong analog diftongului *ei* din *leit*.» pag. 251; — «în *tryér* avem o legătură de *consonant*+*sonant*+*sonant*+*vocal*. Primul *sonant* se leagă cu *consonantul*, în urma căreĭ operațiĭ al doilea *sonant trebue* să se prefacă în vocală, așa că din *tryér* rezultă *tri-y-er*.» pag. 308. ...Cu toate acestea, dacă nu cercetăm lucrul cu amănunțime, ci-l privim așa maĭ pe departe, nu putem tăgădui lui Meyer-Lübke

BDD-A31767
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 17:05:41 UTC)

o lectură foarte superficială a manualului lui Sievers, singurul tratat de fonetică, pe care specialistul străin se crede obligat de a-l răsfoi... Altfel stă lucrul la specialistul romîn. Acesta cunoaște pe Sievers numai din auzite... și știința lui în fonetică se reduce la *zero*... Una din cunoștințele elementare date de fisiologiea sunetelor, asămănătoare cu adunarea din aritmetică, este că unele (dintre multe altele) sunete se produc prin *plesnituri*, iar altele prin *frecături*, că adecă la unele aerul expirator sfarmă cu plesnitură un obstacol format de organele vocale, iar la altele aerul expirator se freacă printre organele vocale. Cele dintîiu se numesc *explozive*, cele de al doilea se numesc *spirante*. Una din explozive este *k*. Această explozivă se formează prin sfărmarea de către aerul expirator a unui obstacol format de partea posterioară a limbii alipită de palatul moale orĭ de palatul tare. Cînd *k* se formează la palatul moale, se înseamnă de fonetică cu *k*, cînd se formează la palatul tare, se înseamnă de fonetică cu *ḱ*. Cel dintîiu se găsește, de pildă, în cuvîntul romînesc *cap (kap)*, cel de al doilea se găsește, de pildă, în cuvîntul romînesc *chip (ḱip)*. Și copilul, cînd începe întîiu să învețe a ceti, pronunță aceste două sunete foarte lămurit și-și dă socoteală că cel dintîiu *plesnește*: *k—a—p kap*, *ḱ—i—p ḱip!* Altceva cu totul o *spirantă*. Iaca spiranta omorgană a lui *k* este *h* în *ham*, de pildă, și spiranta omorgană a lui *ḱ* este *ĥ* în *ĥirurg*, de pildă. Și copilul, cînd începe întîiu să învețe a ceti, pronunță aceste două sunete foarte lămurit și-și dă socoteala că cel dintîiu *se hirĭește*: *h—a—m ham*, *ĥ—i—r—u—r—g ĥirurg!* Da, și copilul pricepe. Numai specialistul romîn nu; căci iată ce ni spune Dl. Sextil Pușcariu în „Lateinisches tĭ und kĭ im Rumänischen", Leipzig, 1904, pag. 175: «Sunetul *exploziv k* se preface în sunetul *spirant ḱ*». Va fi o greșală de tipar, va zice lectorul. Nu, căci tocmaĭ autorul pune mare bază pe acest fapt, cum că adecă *ḱ* ar fi o spirantă, pentru a explica într-un chip oarecare *ingenios* prefacerea lui *kĭ* latinesc în africata *tși*, iar recensentul din Zeitschrift für romanische Philologie XXX, 622 se întreabă cu oarecare sfială (vezĭ că nicĭ el nu e tocmaĭ sigur): «este *ḱ* în adevăr o spirantă? vezĭ Sievers [Nelipsitul Sievers!] *)». Altă cunoștință elementară dată de fisiologiea sunetelor, asămănătoare cu scăderea din aritmetică, este că vocalele sînt unele maĭ *închise* și altele maĭ *deschise*, dupăcum limba se apropie *maĭ mult* orĭ *maĭ puțin* de cerĭul gurĭi: cu cît la o vocală limba se apropie maĭ mult de cerĭul gurĭ, cu atît e maĭ închisă, cu cît la o vocală limba se îndepărtează maĭ mult de cerĭul gurĭ, cu atît e maĭ deschisă. Lucru clar. Și un copil, cînd începe să învețe

*) Acesta e Sandfeld Jensen, pe care eŭ, cum vede lectorul, nu l-am citat pe nume, dar pe care l-a numit dl. Sextil Pușcariu, ca să mă îndusmănească și eu dînsul: „Auzĭ, d-le Sandfeld Jensen, ce zice și de d-ta!" În adevăr, de acum înainte m-am prăpădit. Vaĭ de capul meŭ și de nenorocita mea familie!

BDD-A31767
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 17:05:41 UTC)

limba franceză și află întîiŭ că în această limbă este un *e* fermé și un *e* ouvert și pronunță pe cel dintîiŭ într-un cuvînt ca *aimé* și pe cel de al doilea într-un cuvînt ca *mère*, îș dă bine socoteală că la cel dintîiŭ stă mai aproape limba de cerîul gurii decît la cel de al doilea. Da, și copilul pricepe. Numai specialistul romîn nu; căci iată ce ni spune Dl. Sextil Pușcariu în Studii istro-romîne, Analele Academiei Romîne ser. II tom. XXVIII. pag. 119: «*ą* pentru *a* accentuat are sunetul unuĭ *a* foarte deschis spre *o*, așa cum pronunță Ungurii pe *a* în *nap, hat*». Vra să zică, dacă apropiĭ articulațiea lui *a* de a lui *o*, adecă dacă ridicĭ limba puțin în sus, capeți un *a* deschis? Iar *a* cel la care limba nu se ridică defelĭŭ în sus, ci se trage numaĭ puțin îndărăt, acela e un *a* închis? Va fi o greșală de tipar, va zice lectorul îndulgent. Ba nu, căcĭ iată ce socoteală și-a făcut Dl. Pușcariu: dacă ții limba neridicată în sus defelĭŭ și lipită de partea inferioară a gurii, atunci aĭ un *a lipit, închis*, firește, iar dacă dezlipești limba de partea inferioară a gurii și o ridicĭ puțin în sus, atunci aĭ un *a dezlipit, deschis*, firește.—Altă cunoștință elementară dată de fisiologiea sunetelor, asămănătoare cu înmulțirea din aritmetică, este că, dacă prin schimbarea spontanee a sunetelor cele închise sînt lungĭ și cele deschise sînt scurte, este imposibil ca să existe excepții de așa felĭŭ, încît sunetul să fie închis și scurt. De pildă, în limba latină *toate* vocalele închise erau lungĭ și *toate* vocalele deschise erau scurte. A admite că s-a putut întîmpla ca să fie și o vocală scurtă închisă este tot una cu a admite că s-ar putea întîmpla ca doĭ+doĭ să dea citeodată și treĭ. Cu toate acestea Dl. Sextil Pușcariu în Convorbirĭ Literare 1905 pag. 53, ca să poată deriva cuvîntul bănățean *liș* alb din latinul **lissus*, admite că în acest cuvînt latin «era un *i* închis, dar scurt». Nicĭ pe vremea cînd îș publica Dl. Hasdeu laletica, nu-și bătea specialistul romîn mai mult joc de fisiologiea sunetelor. Am făcut marĭ progrese dela 1866 încoace!» Și acum, după ce am separat vorbele mele de haĭna falșă, cu care le îmbrăcase Dl. Sextil Pușcariu, vorba e, am eŭ dreptate orĭ ba? Este adevărat că aceĭ care spun că «*diftongii sînt legături de două vocale, care (vocale) aŭ acelaș tărie de accent*» și staŭ la îndoĭală dacă *k* este o explozivă orĭ o spirantă și trimet cu hezitare la Sievers sŭ o superficială cunoștință de fonetică? Adecă, fiindcă cineva e mare romanist, trebue să știe și fonetica? D-apoĭ lipsa de cunoștinți în fonetică a romaniștilor e lucru cunoscut de toată lumea. Chiar în cel dintîiŭ an din Kritischer Jahresbericht Emil Seelmann făcea constatarea următoare: «La cultivarea acestei științi [a foneticiĭ] aŭ contribuit în Germania cel mai mult germaniștiĭ și anglișiĭ, și cel mai puțin din nenorocire romaniștiĭ. Negreșit, nu trebue să lee cineva în considerație cantitatea. Nicĭo știință mai mult decît romanistica nu s-a jucat atît de mult și de bucuros cu copilul răsfățat [fonetica]. Dar era un periculos joc acesta, și aceĭ care s-aŭ lăsat ademeniți de dînsul aŭ spus a-

BDD-A31767
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 17:05:41 UTC)

deseorĭ lucrurĭ, pentru care vorba *nebunie* incetează de a fi o hiperbolă retorică. Acesta e un adevăr amar, dar nu trebue să ne impiedice o falşă ruşine de a-l spune.» De cînd scria Seelmann acestea aŭ trecut 15 anĭ. In vremea aceasta fonetica a făcut progrese marĭ, cunoştinţile romaniştilor intr-însa însă aŭ rămas la acelaş nivel, ba chĭar aŭ maĭ scăzut. Cu cît anume fonetica s-a desfăcut de filologie şi a devenit tot maĭ mult o ştiinţă fisiologică, fizică şi matematică, cu atît filologiĭ, in special romaniştiĭ, aŭ părăsit-o maĭ tare, pănă ce la urmă aŭ inceput unĭĭ chĭar să declare că, deoarece filologiĭ nu pot să hotărască firea sunetelor cu priciziea unuĭ Rousselot, apoĭ ar trebui să renunţe la pretenţiea de a hotărĭ felĭul articulaţieĭ lor. Bartoli, Das Dalmatische, vol. II, 313—314: «Semnele diacritice, de care mă servesc, nu sînt numeroase. Unele nuanţe vor fi cercetate odată pentru totdeauna la § 270; a le tot nota [nuanţele sunetelor] intr-una cu tot felĭul de semne diacritice este zădarnic şi maĭ mult incurcă. De altfel o asemenea procedare este numaĭ aparenţa uneĭ adincimĭ ştiinţifice, deoarece descrierea fisiologică [a sunetelor] fără ajutorul foneticeĭ experimentale, maĭ ales după metoadele luĭ Rousselot, este de cele maĭ multe orĭ cu totul subiectivă.» Acesta e un pretext pentru a scăpa de o greutate. Nici cauzele schimbărĭĭ limbĭĭ nu le poate filologul cerceta cu preciziea unuĭ filosof (De altfel un asemenea profund filosof, *care in aceiaş vreme să stăpinească şi un material limbistic bogat*, pănă acum incă n-a apărut), şi nicĭ firea sunetelor nu o poate studia cu preciziea unuĭ fisiolog orĭ fizician; dar cu toate acestea nu se poate dispensa de a cunoaşte acele cauze şi acea fire atit, cît ĭĭ permit mijloacele luĭ filologice. Astfel toate ştiinţile sînt principale pentru unĭĭ, auxiliare pentru alţiĭ. Un specializm aşa de excluziv, că să se ocupe cineva cu istoriea limbilor fără să cunoască nimic orĭ aproape nimic din *firea* sunetelor, saŭ cu istoriea plantelor fără să cunoască nimic orĭ aproape nimic din *constituţiea* celulelor, nu poate fi decît dăunător. Că n-am să pot prin calcul infinitezimal şi integral să desfac in curbe regulate o curbă neregulată, cum face Rousselot, pentru a afla tonul fundamental şi armonicele luĭ, aceasta nu trebue să mă impiedece de a căuta să aflu ce-l aceĭa timbrul unuĭ sunet; şi pentrucă n-am să pot, ca Rousselot, să-mĭ vĭr palaturĭ artificiale in gură, aceasta nu trebue să mă impiedece de a observa prin simţul nervuluĭ din limbă, dacă la pronunţarea cutăruĭ sunet lipesc limba de cerĭul gurĭĭ orĭ numaĭ o apropiŭ de dinsul. Chĭar acum de curind însă un tinăr filolog, unul dintre celmaĭ harnicĭ şi maĭ învăţaţĭ, care a făcut asupra limbĭĭ dalmate un studĭu atît de amănunţit şi de bogat in izvoare de tot felĭul, incît cu drept cuvint lucrarea sa se poate considera ca una dintre cele maĭ importante ce aŭ apărut dela gramatica luĭ Diez incoace, Bartoli in Das Dalmatische vorbeşte, din cauză că dispreţueşte fonetica, atît de nepreciz asupra sunetelor limbĭĭ aceleĭa, adecă asupra celeĭ maĭ importante părţi a limbĭĭ aceleia, incît Gartner in Zeitschrift für romanische Philolo-

BDD-A31767
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 17:05:41 UTC)

gie XXXI 621 face declarația următoare: «Se pare că *s*, *ż* ale scriitorului sînt ori *ϑ*, *ð* ori *s*, *z*, iar *s*, *s'*=venețianele *s*, *z*, deci mai degrabă niște *š*, *ž*; cît despre *c*, *g* cu «semiînchidere prepalatală», nu înțeleg ce fel de sunete vor fi. Asupra acestor șase litere aș ruga pe Dl. Bartoli să publice o lămurire.» Bartoli sufere și el de boala generală a romaniștilor, de a cunoaște adecă numai puțin fisiologiea sunetelor. Acel care nu știe *nimic* din această știință este specialistul romîn, în special Dl. Sextil Pușcariu. Nu trebue să arunce D-sa asupra romaniștilor în general o acuzație, pe care i-o aduc D-sale în special.

Pentru a scoate în relief îndrăzneala pe care o am de a spune un defect al membrilor areopagului, Dl. Sextil Pușcariu reproduce vorbele cu care încheiŭ o parte din recensiea dicționarului lui Tiktin în Viața Romînească an. I, pag. 524: «Dacă munca și priceperea lui Tiktin aŭ fost în stare să provoace osanale din partea lui Tobler, d-apoi dacă ar fi cunoscut Tobler munca și priceperea mea? Lăsînd orice modestie la o parte, eŭ socot că aș merita să capăt în ochiĭ celebrului profesor dela Berlin proporțiile unuĭ... nu găsesc un termen de comparație.» D-l Pușcariu ar dori să facă pe oamenĭ să creadă că eŭ aș fi grandoman. D-apoĭ, dacă aș fi grandoman, n-aș fi eŭ vinovat, ci acel care a exagerat laudele lui Tiktin. Căcĭ sînt două feliurĭ de valorĭ în lumea aceasta, o valoare relativă și una absolută. Ce volŭ fi prețuind eŭ în mod absolut, aceasta e altceva. Valoarea mea relativă însă, exprimată prin vorbele de mai sus, se impune în mod necesar. Cînd anume spune Tobler că «nicĭo limbă vie n-a fost descrisă, în ce privește partea lexicală, pentru străinĭ cu atîta îngrijire și cu atîta bogăție, cum a fost descrisă aicĭ limba romînă» despre un dicționar, la care am constatat eŭ între altele că lipsesc 17280 de cuvinte și că din 206 înțelesurĭ ale unuĭ cuvînt (*bat*) sînt înregistrate numai 55, apoĭ rezultă numaĭ decît, în mod *relativ* și *necesar*, că pentru dicționarul meŭ laudele cele maĭ marĭ nu sînt îndestulătoare. A fi el bun dicționarul lui Tiktin față cu alte dicționare romînești apărute înainte de dînsul, dar eŭ am probat până la evidență în recensiea pe care l-am făcut-o că dicționarul meŭ e nemăsurat maĭ bun. De aceea ar fi bine ca aceĭ care conduc opiniea publică să fie maĭ economĭ cu laudele, pentrucă se poate întîmpla ca cineva să ridice glasul și să zică: «D-apoĭ bine, măria ta, uite cu cît e maĭ bună lucrarea mea decît a D-sale. Dacă pe a D-sale aĭ lăudat-o atîta, ce aĭ maĭ putea zice despre a mea?» Și atunci orĭ judecătorul trebue să-și întoarcă vorba înapoĭ, ceea ce nu-l bine, orĭ trebue să recunoască că în adevăr pentru acel cineva nu se poate găsi termin de comparație, și iată-l, deci, ferească Dumnezeŭ, pe acest din urmă bolnav de grandomanie. Dar vorbele celea ale mele nicĭ măcar grandomanie nu-s, cĭ o glumă, căcĭ doar nu sînt eŭ așa de prost să cred că e mare pricopseală să dovedească cineva pe specialiștiĭ romînĭ.

A. Philippide

BDD-A31767
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 17:05:41 UTC)